Opgesteld door: Astrid Kraal (CED Groep) en José van der Hoeven (kennismakelaar Kennisrotonde) Vraagsteller: leerkracht basisonderwijs

Kennisrotonde (2018). *Welke leesinterventies beïnvloeden/stimuleren de leesontwikkeling van goede technische lezers in groep 3-5?* (KR.355) Den Haag: Kennisrotonde

15 maart 2018

Vraag
Welke leesinterventies beïnvloeden/stimuleren de leesontwikkeling van goede technische lezers in groep 3-5?

Kort antwoord
Voor een optimale ontwikkeling van hun leesvaardigheid hebben goede technische lezers behoefte aan een op maat gemaakt, uitdagend leesprogramma. Er is niet veel empirisch onderzoek beschikbaar naar leesinterventies voor goede technische lezers. Echter, gebaseerd op onderzoek naar behoeften van getalenteerde lezers op het gebied van leesinstructie en leesmaterialen geven experts een beschrijving van concrete doelen en elementen die deel uit moeten van een leesprogramma voor getalenteerde lezers. De leerkracht speelt ook een bepalende rol in de leesontwikkeling van getalenteerde lezers.

Toelichting antwoord
Kenmerken van getalenteerde lezers
Er zijn verschillende definities voor getalenteerde lezers. Een gangbare definitie is dat getalenteerde lezers teksten lezen en begrijpen op een niveau dat twee of meer leerjaren boven hun chronologische leerjaar ligt, zoals gemeten met een gestandaardiseerde test (Wood, 2008). Een kind dat halverwege groep 3 teksten op AVI M5 leest en begrijpt, is een getalenteerde lezer. Daarnaast hebben getalenteerde lezers nog een aantal kenmerken: ze liggen voor in de ontwikkeling van intellectuele en taalvaardigheden; ze lezen gemakkelijk, graag, snel en met een hoge mate van begrip; ze onderzoeken, ontdekken, fantaseren, maken inferenties en zijn gepassioneerd tijdens het lezen; ze zijn verbaal sterk; ze zijn vaak ook goed in creatief schrijven, literatuuranalyse, mondelinge communicatie, kritisch lezen en creatief lezen (Wood, 2008).

LAAN VAN NIEUW OOST INDIË 300 2593 CE DEN HAAG
POSTADRES POSTBUS 93461 2509 AL DEN HAAG
T 070 349 44 58 W WWW.KENNISROTONDE.NL

Doelen leesinstructie
Om getalenteerde lezers uit te dagen en te stimuleren in hun leesontwikkeling moeten voor hen bestemde leesprogramma's andere doelen hebben dan leesprogramma's voor beginnende of zwakke lezers (Wood, 2008). In dit kader stelt Wood dat getalenteerde lezers blootgesteld moeten worden aan uitdagende leesmaterialen en dat vaardigheden met betrekking tot leesbegrip verdiept moeten worden. Verder moeten kritisch lezen en creatief lezen ontwikkeld en aangemoedigd worden, en moeten leesmotivatie en –plezier gestimuleerd worden. De metacognitieve processen die leerlingen tijdens het lezen uitvoeren moeten uitgebreid worden. Ook moet er gelegenheid zijn voor groepsdiscussie naar aanleiding van een tekst en moeten leerlingen een variëteit aan teksten van verschillende genres leren waarderen.

Leesprogramma getalenteerde lezers
Wood (2008) benadrukt dat het een misvatting is dat getalenteerde lezers geen leesinstructie nodig hebben. Er zijn nog weinig studies gedaan naar mogelijk geschikte leesprogramma's voor getalenteerde lezers, maar experts doen wel uitspraken over wat zo'n programma moet bieden. Op basis daarvan onderscheidt Wood (2008) een aantal elementen dat zo'n leesprogramma moet bevatten. Deze sluiten aan bij de eerder genoemde doelen:

- *Bepaling leesniveau en interesses*: om getalenteerde lezers op maat te kunnen bedienen is het nodig om hun leesniveau en hun interesses vast te stellen.
- *Groepering*: voor een optimale ontwikkeling hebben getalenteerde lezers baat bij homogene groepering die flexibel is op basis van leesniveau en interesses. Leerjaaroverstijgend groeperen kan hierbij een uitkomst zijn.
- *Versnelling*: getalenteerde lezers kunnen een leestraject versneld doorlopen door compacten van het leescurriculum, door leesmaterialen op een hoger niveau dan het chronologische leerjaar aan te bieden, en door leerlingen in een sneller tempo laten werken. Dit is te realiseren door flexibel te groeperen, bijvoorbeeld leerjaaroverstijgend. Bij compacten moet stof weggelaten worden die getalenteerde lezers al beheersen (door middel van toetsing vaststellen) en het moet iets toevoegen dat relevant is voor getalenteerde lezers. Compacten moet dus iets anders zijn dan in een sneller tempo door de basisstof heen gaan en het moet ook niet 'meer van hetzelfde' zijn.
- *Verrijking*: verrijking moet gebaseerd zijn op de interesses van de leerlingen en gericht op uitbreiding en verbreding van hun leesmogelijkheden.
- *Gelegenheid voor discussie*: leerlingen kunnen formeel of informeel discussiëren over teksten die ze zelf hebben uitgekozen of die aan hen zijn toegewezen.
- *Uitdagende leesmaterialen*: leesmaterialen moeten uitdagend zijn qua woordenschat, thema's en concepten. Leerlingen moeten instructie krijgen in hoe ze dit soort teksten aan moeten pakken!
- *Kritisch lezen*: leerlingen maken inferenties en interpreteren de tekst om tot een dieper begrip van de tekst te komen. Hierbij worden ze aangemoedigd om lezen niet alleen te zien als een taalproces maar ook als een denkproces (Collins & Aiex, 1995).
- *Creatief lezen*: Leerlingen reageren fantasierijk en vindingrijk op een tekst, bijvoorbeeld door een voorstelling te geven of door divergent denken. Dit gaat nog een stapje verder dan kritisch lezen; nieuwe ideeën worden gegenereerd, bestudeerd en toegepast. De leerkracht heeft hierin een begeleidende rol. (Collins & Aiex, 1995).

- *Lezen voor onderzoek*: leerlingen voeren een onderzoeksproject uit dat ze zelf gekozen hebben en waarin ze een echt probleem onderzoeken en hun bevindingen presenteren aan een authentiek publiek.

Raamwerk
Reis et al. (2002) hebben een raamwerk ontwikkeld voor leesonderwijs aan getalenteerde leerlingen: SEM-R. Hierin bestaat de leesinstructie uit drie fasen:

1. Fase 1: blootstelling aan enerverende leesstof van hoge kwaliteit doordat de leerkracht voorleest en hogere-orde denkvragen stelt.
2. Fase 2: training in en discussie over ondersteund onafhankelijk lezen, met één-op-één uitleg van de leerkracht over leesstrategieën.
3. Fase 3: interesse- en keuzecomponenten, waaronder tekstgenrestudies, creatief denken, onderzoekscentra, buddy lezen, literatuurcirkels, creatief en informatief schrijven, internet- en bibliotheekonderzoek, en zelfstandig onderzoek.

Met name fase 3 stelt getalenteerde lezers in de gelegenheid om zelfstandig, zelfgekozen leesmaterialen te lezen. Verrijkingsstrategieën verhogen de leesmotivatie en dat is de sleutel om leerlingen méér te laten lezen, plus een grotere variëteit aan leesmaterialen.

Spilfunctie leerkracht
Van belang is ten slotte te vermelden dat de leerkracht de spil is waar alles om draait in gedifferentieerd leesonderwijs en dat alles valt of staat met leerkrachtvaardigheden om in te spelen op de verschillende behoeften van leerlingen (Allington, 2002).

Geraadpleegde bronnen

Allington, R. L. (2002) What I've Learned about Effective Reading Instruction from a Decade of Studying Exemplary Elementary Classroom Teachers. *The Phi Delta Kappan 83*(10), 740-747. doi:10.2307/20440246. http://www.jstor.org/stable/20440246

Collins, Norma Decker & Aiex, Nola Kortner (1995). Gifted Readers and Reading Instruction. ERIC Digest. ERIC Clearinghouse on Reading English and Communication Bloomington IN. ED379637. https://www.ericdigests.org/1996-1/readers.htm

Dooley, C. (1993). The Challenge: Meeting the Needs of Gifted Readers. *Reading Teacher, 46*(7), 546-551.

Janse, R. (2015). *Leestalenten laten excelleren in het primair onderwijs.* Een theoretisch raamwerk ten grondslag aan een systematisch review van het onderzoek naar talentontwikkeling op het gebied van lezen in het primair onderwijs. Literatuurverslag. Universiteit Twente, Onderwijskunde. http://purl.utwente.nl/essays/68755

Levande, D. (1999). Gifted Readers and Reading Instruction. *CAG Communicator, 30*(1). www.hoagiesgifted.org/levande.htm.

Reis, S. M., Eckert, R. D., Jacobs, J. K., Coyne, M. D., Richards, S., Briggs, C. J., et al. (2002). Schoolwide Enrichment Model reading framework. Storrs: National Research Center on the Gifted and Talented, University of Connecticut.

Reis, S. M., Gubbins, E. J., Briggs, C. J., Schreiber, F. J., Richards, S., Jacobs, J. K., … Renzulli, J. S. (2004). Reading instruction for talented readers: Case studies documenting few opportunities for continuous progress. *Gifted Child Quarterly 48,* 315-338. doi:10.1177/001698620404800406. http://aea11gt.pbworks.com/f/GCQ+SEM-R+2004.pdf

Wood, P. F. (2008). Reading Instruction With Gifted and Talented Readers. *Gifted Child Today, 31*(3), 16-25. http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ803362.pdf

Meer weten?

Een serie boeken voor jonge kinderen met een hoog AVI-niveau.

Onderwijssector

Basisonderwijs.

Trefwoorden

Lezen, getalenteerde lezers, goede technische lezers, leesinstructie, differentiatie.